

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
T 070 333 44 44
F 070 333 40 33
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
2015-0000102685

Bijlagen
Memorie van antwoord

Datum 21 april 2015
Betreft Wetsvoorstel pensioencommunicatie

Hierbij bied ik uw Kamer de memorie van antwoord aan bij de wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met verbetering van de pensioencommunicatie (Wet pensioencommunicatie, 34008).

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

Jetta Klijnsma

34008

**Wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met verbetering van de pensioencommunicatie (Wet pensioencommunicatie)
Memorie van antwoord**

Datum

Onze referentie
2015-0000102685

Algemeen

De regering heeft met veel belangstelling kennis genomen van de vragen en opmerkingen van de fractie van de PvdA en de fractie van het CDA over het wetsvoorstel pensioencommunicatie. De regering leidt uit de inbreng van deze fracties af dat het doel van het onderhavige wetsvoorstel wordt ondersteund. In het nu volgende worden de vragen van de genoemde fracties beantwoord, waarbij de volgorde van het voorlopig verslag is gevolgd.

Inzichtelijkheid pensioeninformatie

De leden van de PvdA-fractie constateren dat de Raad van State in zijn advies een kanttekening plaatst bij het streven om de (gewezen) deelnemers via een drietal scenario's beter inzicht te doen verkrijgen in de hoogte van het te bereiken pensioen. De Raad vraagt zich af hoe de regering denkt om te gaan met de talrijke onzekere factoren die van invloed zijn op de (reële) koopkracht die uiteindelijk met het pensioen zal worden verkregen, zoals rendement, indexatie en inflatie. Ook is het de Raad onduidelijk op welke wijze met de genoemde rekenregels zal worden bereikt dat het inzicht van de (gewezen) deelnemer daadwerkelijk wordt verbeterd.

Het is de leden van de PvdA-fractie niet helder hoe en waar de regering het advies van de Raad van State in de toelichting heeft verwerkt.

Het advies van de afdeling advisering van de Raad van State is opgevolgd door in de memorie van toelichting een extra paragraaf (Kamerstukken II, 2013/14 34008, nr.3, p.11, paragraaf 8) op te nemen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de introductie van drie pensioenbedragen voor het te bereiken pensioen, die gebaseerd zijn op een pessimistisch, een verwacht en een optimistisch scenario, en de wijze waarop deze pensioenbedragen het inzicht van de (gewezen) deelnemer kunnen verbeteren in de koopkracht en risico's van het toekomstig pensioeninkomen.

Hoe denkt de regering om te gaan met het toekomstige rendement, de toekomstige indexatie en de toekomstige inflatie in de ontwikkeling van de scenario's?, zo vragen deze leden.

De ontwikkeling van koopkracht en risico van het pensioen is onder meer afhankelijk van toekomstige rendementen, de renteontwikkeling en inflatie. Op basis van het advies van de Commissie Parameters wordt een zogenoemde scenarioset vastgesteld waarin vele mogelijke toekomstige economische scenario's worden beschreven. Het gaat dan om scenario's voor inflatie, rente en aandelenrendementen. De onderliggende samenhang tussen de drie variabelen in deze scenarioset is gebaseerd op een wetenschappelijk model dat ook is gebruikt bij de analyse van de "Generatie-effecten Pensioenakkoord" door het CPB. Deze scenarioset vormt ook de basis voor de haalbaarheidstoets die pensioenfondsen uitvoeren. In elk scenario zorgt de combinatie met de betreffende pensioenregeling (en de financiering daarvan) voor een verwachte indexatie in dit

scenario. In sommige scenario's kan dit ook een korting op het pensioen inhouden.

Verder vragen deze leden op welke wijze de regering meent dat met de bij lagere regelgeving te ontwikkelen rekenregels zal worden bereikt dat het inzicht van de (gewezen) deelnemer daadwerkelijk wordt verbeterd.

Datum

In de berekening van het verwachte pensioen volgens de te ontwikkelen rekenregels wordt rekening gehouden met onvolledige indexaties en eventuele verlagingen van pensioenaanspraken in de toekomst. Daarnaast geven de rekenregels via pensioenbedragen gebaseerd op een optimistisch en op een pessimistisch scenario de (gewezen) deelnemer extra inzicht in de risico's rondom de persoonlijke verwachte pensioenuitkomst. In de huidige situatie wordt het te bereiken pensioen voor het toekomstig gedeelte als het ware risicoloos weergegeven. Dit komt omdat bij de berekeningen onvolledige indexaties of verlagingen van pensioenaanspraken niet worden meegenomen.

Onze referentie
2015-0000102685

De leden van de PvdA-fractie wijzen erop dat met het aangenomen amendement van de leden Lodders en Vermeij (Kamerstukken II 2014/15, 34008, nr. 16) de verplichting

voor de pensioenuitvoerder tot het voor eenieder op de website beschikbaar stellen van informatie

is beperkt tot het beschikbaar stellen van informatie aan de deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner of pensioengerechtigde. De leden van de PvdA-fractie vernemen graag van de regering hoe potentiële deelnemers zich op de hoogte kunnen stellen van de informatie zoals bepaald in respectievelijk de Pensioenwet (artikel I, onderdeel L) en de Wet verplichte beroepspensioenregeling (artikel II, onderdeel K)?

De beperking van de verplichting als gevolg van het amendement van de leden Lodders en Vermeij leidt ertoe dat de genoemde informatie *in ieder geval* aan de deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner en pensioengerechtigde via de website beschikbaar moet worden gesteld. De verwachting bestaat echter dat een groot aantal pensioenuitvoerders, met name pensioenfondsen, deze informatie op hun openbare website zullen plaatsen, zodat ook potentiële deelnemers zich op deze wijze op de hoogte kunnen stellen van de basisinformatie over de pensioenregeling, zoals opgenomen in laag 1 en verder toegelicht in laag 2 van de Pensioen 1-2-3, de uitvoeringskosten en het jaarverslag. Verder is het wenselijk dat de belangrijkste kenmerken van de pensioenregeling besproken worden tijdens het arbeidsvoorwaardengesprek tussen de aspirant-werkgever en de sollicitant. De werkgever kan daartoe laag 1 van de Pensioen 1-2-3 uitprinten en overhandigen aan de sollicitant en aan de hand van een daarvoor door de pensioensector ontwikkelde checklist voor werkgevers, de belangrijkste kenmerken van de pensioenregeling bespreken.

De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat de centrale uitgangspunten van het wetsvoorstel zoals het gelaagd aanbieden van informatie en het bieden van een handelingsperspectief, mogelijk in de knel komen door de wijze waarop het wetsvoorstel een en ander uitwerkt. Graag vernemen deze leden waarom er niet voor is gekozen de integrale pensioeninformatie, alsook het bieden van een handelingsperspectief, daadwerkelijk gelaagd en vanuit één platform aan te bieden.

In reactie hierop zij opgemerkt dat er wordt gestreefd naar gelaagdheid van informatie binnen de verschillende informatie-instrumenten. Zo is de basisinformatie over de pensioenregeling, de Pensioen 1-2-3, gelaagde informatie. In de eerste laag is de meest essentiële informatie over de pensioenregeling te vinden, in laag 2 nadere uitleg bij die elementen en in laag 3

achtergrondinformatie zoals het pensioenreglement. Ook via het pensioenregister zal door middel van gelaagdheid op de website informatie aangeboden worden. Verder is van belang dat de verschillende informatie-instrumenten een verschillend doel hebben, de informatie op een ander moment aan de deelnemer wordt verstrekt en van een andere afzender komt. In het bijgevoegde schematisch overzicht van informatiekanalen wordt dit weergegeven. Op dit moment is het dan ook niet mogelijk om vanuit één platform alle informatie te verstrekken. De Tweede Kamer heeft met een motie verzocht (Kamerstukken II 2014/15, 34008, nr.19) een onderzoek in te stellen naar harmonisering van de verschillende informatiekanalen. De regering zal ook uw Kamer te zijner tijd informeren over de resultaten van dit onderzoek. In alle informatie-instrumenten zal, waar dat kan, duidelijk worden wat het handelingsperspectief voor de deelnemer is. Als niet het hele handelingsperspectief geboden kan worden, omdat bepaalde informatie ontbreekt, zal aan de deelnemer duidelijk worden gemaakt waar hij terecht kan om deze informatie wel te krijgen.

Datum

Onze referentie
2015-0000102685

Overzicht van informatiekanalen

Uniform pensioenoverzicht (UPO)

- bevat *persoonlijke* informatie
- geeft de jaarlijkse stand aan van wat de deelnemer heeft opgebouwd aan pensioen bij *één pensioenuitvoerder*
- wordt daarom jaarlijks actief verstrekt door de pensioenuitvoerder

Pensioenregister

- is een website: www.mijnpensioenoverzicht.nl
- bevat *persoonlijke* informatie
- geeft de huidige stand aan van wat de deelnemer heeft opgebouwd bij *alle pensioenuitvoerders*
- geeft de deelnemer een indicatie van zijn totaal te bereiken pensioeninkomen op AOW-leeftijd. Dus van AOW en alle aanvullend pensioen gezamenlijk
- geeft inzicht in keuzemogelijkheden en gevolgen van belangrijke gebeurtenissen (overlijden)

Pensioen 1-2-3 (vervangt de huidige startbrief)

- legt uit wat de belangrijkste *kenmerken van de pensioenregeling* zijn
- laag 1 bevat de meest eenvoudige informatie
- laag 1 van de Pensioen 1-2-3 wordt bij het begin actief aan een nieuwe deelnemer verstrekt door de pensioenuitvoerder
- laag 2 en laag 3 met uitgebreidere informatie worden niet actief verstrekt, maar staan op de website van de pensioenuitvoerder

Website pensioenuitvoerder bevat in ieder geval

- laag 1,2 en 3 van de Pensioen 1-2-3
- informatie over uitvoeringskosten
- het jaarverslag en de jaarrekening
- het pensioenreglement en de uitvoeringsovereenkomst

In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel staat dat aan het gelaagd aanbieden van informatie en het bieden van een handelingsperspectief inzichten vanuit de gedragseconomie ten grondslag liggen. Kan de regering aangeven of er nog andere inzichten uit de gedragseconomie relevant kunnen zijn in relatie tot de doelstelling van het wetsvoorstel, bijvoorbeeld voor wat betreft het adequaat

informerende van vrouwen? Hoe wil de regering de doelgroep van vrouwelijke pensioengerechtigden, ook waar het gaat om nabestaandenpensioen en partnerpensioen, met dit wetsvoorstel in termen van pensioencommunicatie beter bedienen?, zo vragen de leden van de PvdA-fractie.

In antwoord op deze vragen, zij opgemerkt dat ook andere elementen uit het wetsvoorstel mede gebaseerd zijn op inzichten uit de gedragseconomie en het rapport van EIOPA over effectieve pensioencommunicatie (Good practices on information provision for DC schemes). Dit betreft onder andere het bieden van een referentiepunt, zodat een deelnemer het huidige netto inkomen en het toekomstige netto pensioeninkomen kan vergelijken. Eveneens blijkt dat informatie over koopkracht en risico's door een deelnemer beter wordt ontvangen als deze persoonlijk is, in plaats van algemeen, en als hier handelingsperspectief aan gekoppeld wordt. Tevens is het nodig bij de vorm van informatie en het taalgebruik rekening te houden met deelnemers die snel beslissingen willen nemen en niet alles tot in detail lezen. Daarvoor zijn in het wetsvoorstel een aantal algemene eisen aan informatie opgenomen: de informatie moet correct, duidelijk en evenwichtig zijn. Daarnaast is in het wetsvoorstel opgenomen dat pensioenuitvoerders bevorderen dat de informatie aansluit bij de behoefte van deelnemers, en zo veel mogelijk inzicht geeft in de keuzemogelijkheden en gevolgen van belangrijke levensgebeurtenissen.

De norm dat pensioenuitvoerders bevorderen dat de informatie aansluit bij de behoefte van deelnemers, betekent dat pensioenuitvoerders de vrijheid, maar ook de verantwoordelijkheid krijgen om te bekijken hoe de informatie voor hun doelgroep het meest effectief is. Dit kan per doelgroep verschillen. Dit betekent dat pensioenuitvoerders ook moeten nagaan of persoonlijke informatie voldoende aansluit bij de behoeften van vrouwelijke deelnemers en bij de behoeften van vrouwelijke pensioengerechtigden.

Naar aanleiding van de vraag van deze leden over de informatieverstrekking over nabestaandenpensioen en partnerpensioen, zij het volgende opgemerkt. De huidige Pensioenwet bevat eisen ten aanzien van de informatie over nabestaanden- en partnerpensioen. Deze eisen blijven gehandhaafd. Zo krijgt de gewezen partner bij scheiding en eens in de vijf jaar informatie over de pensioenaanspraken via het UPO. Eveneens is in het pensioenregister informatie opgenomen over het nabestaanden- en partnerpensioen. Deze informatie wordt uitgebreid. Dit houdt in dat behalve het tonen van informatie over de gevolgen van "overlijden nu" ook een aantal andere situaties getoond worden, te weten de gevolgen voor het nabestaandenpensioen bij overlijden na ontslag en de gevolgen voor het nabestaandenpensioen bij overlijden na pensionering. Ten slotte zal de Pensioen 1-2-3 informatie bevatten over het nabestaanden- en partnerpensioen. Voor al deze informatie geldt dat deze correct, duidelijk en evenwichtig moet zijn. De regering beoogt deelnemers beter inzicht te laten verkrijgen in (de koopkracht van) het pensioen. De leden van de CDA-fractie vernemen graag in hoeverre de regering onderzocht of getest heeft of die doelstelling met de in dit wetsvoorstel voorgestelde stappen kan worden verwezenlijkt. Welke additionele stappen is de regering voornemens te nemen om dit inzicht te verbeteren?

In het wetsvoorstel is opgenomen dat in het pensioenregister het ouderdomspensioen in drie pensioenbedragen getoond wordt, gebaseerd op een optimistisch, pessimistisch en een verwacht scenario. In die scenario's wordt rekening gehouden met de koopkracht en risico's van het toekomstig pensioeninkomen.

In opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zijn verschillende deelnemersonderzoeken gedaan naar het beeldmateriaal en de teksten ten behoeve van de communicatie over koopkracht en risico's. Uit deze

Datum

Onze referentie
2015-0000102685

onderzoeken zijn belangrijke conclusies gekomen ten aanzien van de vorm en inhoud van de communicatie. In de informatie over koopkracht en risico's via het pensioenregister wordt voortgebouwd op de resultaten van deze onderzoeken. Er zal hierover overleg worden gevoerd met betrokken partijen en Autoriteit Financiële Markten (AFM).

Verder vragen de leden van de CDA-fractie of er onderzocht is of de deelnemers het in het UPO gebezigde jargon in de regel begrijpen.

Datum

Onze referentie
2015-0000102685

Uit de evaluatie van de informatiebepalingen in de pensioenwetgeving (Kamerstukken II 2011/12, 33110, nr.1) en onderzoek van TNS Nipo uit 2012 is gebleken dat een groot deel van de ondervraagden uit het onderzoek moeite heeft met het begrijpen van de informatie zoals het UPO en de startbrief. De gebruikte terminologie en het taalgebruik zijn voor een aanzienlijk deel van de deelnemers op dit moment onvoldoende begrijpelijk. In het nieuwe model voor het UPO zal gekeken worden hoe het UPO begrijpelijker kan worden voor een groot deel van de deelnemers. Om dit na te gaan zal ook gebruik worden gemaakt van testpanels onder deelnemers. Dit model wordt op initiatief van de pensioenuitvoerders ontwikkeld, en vastgesteld door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, nadat de AFM hierover advies heeft gegeven. Voor de invoering van het nieuwe model wordt gestreefd naar het eerst haalbare moment en dat is, naar het zich laat aanzien, 1 januari 2016. De vaststelling van deze datum zal in goed overleg met de pensioensector gebeuren.

Huidige pensioengerechtigden

De leden van de PvdA-fractie constateren dat de huidige pensioengerechtigden op dit moment nog geen toegang hebben tot het pensioenregister en dat de regering ook niet voornemens is dit voor hen te bewerkstelligen. Graag vernemen deze leden hoe dit zich verhoudt tot de doelstelling van het wetsvoorstel, namelijk om de eisen die gesteld worden aan pensioenuitvoerders ten aanzien van de communicatie zodanig aan te passen, dat pensioenuitvoerders met deze communicatie aansluiten bij de behoeften van de deelnemer en bevorderen dat de communicatiedoelen worden bereikt.

Ook voor pensioengerechtigden is toegang krijgen tot informatie over hun pensioenrechten via het pensioenregister van belang. Ter voorkoming van hoge kosten en te grote uitvoeringslasten voor pensioenuitvoerders is er echter gekozen voor een ingroeivariant, waardoor pensioengerechtigden geleidelijk worden opgenomen in het pensioenregister vanaf een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. De meerwaarde van het pensioenregister voor pensioengerechtigden is dat zij de invloed van inflatie en risico's kunnen zien op hun pensioeninkomen. Via het pensioenregister kunnen zij de pensioenbedragen over een periode van vijf of tien jaar zien gebaseerd op een optimistisch, een verwacht en een pessimistisch scenario. Omdat de verplichting tot weergave van gegevens over ouderdomspensioen op basis van deze scenario's pas later in werking treedt, wordt de start van de geleidelijke instroom van pensioengerechtigden daaraan gekoppeld. Omdat de uitbreiding van het pensioenregister fasegewijs verloopt en deze goed voorbereid en zeer zorgvuldig moet geschieden vanwege het ict-karakter, is de verwachte ingangsdatum van dit onderdeel van de uitbreiding in de loop van 2017. De doelstelling om de communicatie te laten aansluiten bij de informatiebehoeften van de pensioengerechtigden wordt voor zover het gaat om het instrument pensioenregister derhalve op een later moment bereikt. Verder wil de regering

erop wijzen dat door de uniformering van de jaarlijkse informatie pensioengerechtigden met uitkeringen bij verschillende pensioenuitvoerders beter in staat zullen zijn om de informatie van deze uitvoerders te vergelijken en bij elkaar op te tellen.

Datum

Onze referentie
2015-0000102685

Digitale pensioeninformatie

De leden van de PvdA-fractie hebben zorgen over de wijze waarop elektronische pensioenmails worden aangeboden en bewaard. Hierin laat het wetsvoorstel de pensioenuitvoerders vrij. Het wetsvoorstel voorziet enkel in het vrijwillig gebruik van MijnOverheid.nl. Deze leden vragen waarom de regering er niet voor kiest te regelen dat pensioenuitvoerders verplicht zijn om bij het elektronisch verzenden van pensioeninformatie aan een (gewezen) deelnemer, (gewezen) partner of pensioengerechtigde de informatie via een beveiligde, centraal beheerde en via DigiD te ontsluiten pensioenberichtenbox te verzenden.

De leden van de CDA-fractie merken op dat veel pensioenverkeer in de toekomst digitaal zal plaatsvinden. Hoe stelt de regering zich voor dat de toegang tot deze informatie voor de deelnemers wordt gewaarborgd, indien zij zelf de gegevens niet of slechts ten dele opslaan?, zo vragen deze leden. De staatssecretaris gaf tijdens de behandeling in de Tweede Kamer aan additionele veiligheidsmaatregelen met betrekking tot de elektronische verzending niet nodig te vinden. De leden van de CDA-fractie verzoeken de regering dit nader te motiveren.

In antwoord op deze vragen zij opgemerkt dat niet alleen pensioenuitvoerders maar ook deelnemers en pensioengerechtigden een eigen verantwoordelijkheid hebben ten aanzien van pensioeninformatie. Zo moet de pensioenuitvoerder ervoor zorg dragen dat verplichte pensioeninformatie, zoals het UPO, bij digitale verstrekking makkelijk door de deelnemer kan worden opgeslagen. Daarom definieert artikel 1 Pensioenwet 'elektronisch' als volgt: door middel van een elektronische informatiedrager die de ontvanger in staat stelt de verstrekte informatie duurzaam te bewaren. De deelnemer en de pensioengerechtigde hebben de verantwoordelijkheid om deze gegevens op te slaan en te bewaren. Dat geldt ook voor schriftelijk verstrekte informatie.

Daarnaast is het volgende van belang. De verwachting bestaat dat veel pensioenuitvoerders ten behoeve van de digitale informatieverstrekking gebruik zullen gaan maken van de berichtenbox van MijnOverheid.nl. Bovendien zal de lagere regelgeving pensioenuitvoerders die via een externe berichtenbox informatie willen verstrekken, verplichten om gebruik te maken van de berichtenbox van MijnOverheid.nl. De berichtenbox van MijnOverheid.nl is beveiligd, wordt via DiGiD ontsloten en heeft een langjarige bewaarfunctie. De introductie van een centraal beheerde pensioenberichtenbox, waar de leden van de PvdA-fractie naar vragen, zou op dit moment noodzaken tot een grote investering, terwijl er een goed alternatief voorhanden is.

Buitenland

Internationale ondernemingen verplaatsen hun Nederlandse pensioenfondsen in toenemende mate naar het buitenland, in het bijzonder naar België. De leden van de fractie van de PvdA vragen hoe met het onderhavige wetsvoorstel geborgd is dat ook de deelnemers van deze fondsen van adequate informatie over hun pensioenen worden voorzien.

Wanneer een Nederlandse pensioenregeling wordt uitgevoerd door een buitenlandse pensioenuitvoerder, dan blijft het Nederlandse sociaal- en

arbeidsrecht van toepassing. Hieronder vallen op grond van artikel 2, dertiende lid, van de Pensioenwet en artikel 2, zesde lid, van de Wet verplichte beroepspensioenregeling ook de informatiebepalingen die opgenomen zijn in het onderhavige wetsvoorstel. Daarmee wordt geborgd dat ook deelnemers van deze fondsen van adequate informatie worden voorzien.

Datum

Onze referentie
2015-0000102685

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

J. Klijnsma